

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto valtioneuvoston kanslialle hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karensista sekä laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvää karenssia koskevan esitysluonnoksen perusteella saa käsityksen asian taustasta, tavoitteista, keskeisistä ehdotuksista ja soveltamisalasta. Ulkomaisia sääntelyratkaisuja on kuvattu kattavasti. Esitysluonnoksesta ilmenee hyvin taloudellisten vaikutusten suuruusluokka.

Esitysluonnoksen keskeisimmät puutteet ja kehittämiskohteet

- i) Vaihtoehtojen käsittely tavoitteen saavuttamiseksi on puutteellinen. Kansainvälisen vertailun perusteella käytännöt vaihtelevat eri maissa, mutta esitysluonnoksessa on käsitelty vaihtoehtoja suppeasti. Esitysluonnoksessa tulee täydentää vaihtoehtojen vertailua.
- ii) Vaikutukset oikeusturvaan jäävät epäselviksi. Esitysluonnoksessa tulisi konkretisoida karensiin liittyvän prosessin pituutta erilaisissa tilanteissa esimerkein, etenkin silloin, jos karensi riitautetaan.
- iii) Kappaletta ulkomaisesta lainsäädännöstä tulisi täydentää. Esitysluonnoksessa on kuvattu muiden maiden sääntelyä informatiivisesti, mutta esitysluonnoksesta ei selviä, ovatko muiden maiden ratkaisut vaikuttaneet Suomen sääntelyyn.
- iv) Esitysluonnoksessa tulisi yksilöidä ne perusoikeudet, joihin esitys vaikuttaa ja selvittää perusoikeusvaikutukset. Säättämisyjärjestyksen perusteluissa esitetty kuvaus ei korvaa perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia.

1. Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Tässä esitettävä kuvaus on suora lainaus esitysluonnoksen ”esityksen pääasiallinen sisältö” -jaksosta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karensista, jonka nojalla voitaisiin rajoittaa enintään 12 kuukauden määräajaksi valtioneuvoston jäsenen oikeutta siirtyä toimikautensa päätyttyä uuteen tehtävään tai toimeen. Ehdotettua lakia sovellettaisiin sekä pääministeriin että valtioneuvoston jäsenenä toimiviin muihin ministereihin. Lakia sovellettaisiin myös sen voimaantulon jälkeen valtioneuvoston jäsenyydestä vapautettuun henkilöön 12 kuukautta eron myöntämisestä.

Ehdotuksen mukaan uudessa tehtävässä tai toimessa aloittamisen ajankohtaa koskevan rajoitusajan karenssin määrääminen edellyttäisi, että henkilöllä on tai on ollut valtioneuvoston jäsenenä toimiessaan pääsy sellaiseen salassa pidettävään tai julkisuutta muuten rajoittavien säännösten suojaamaan tietoon, jota voitaisiin olennaisella tavalla käyttää uudessa tehtävässä tai toimessa omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi tai uuteen tehtävään tai toimeen siirtymisen voitaisiin muusta erityisestä syystä katsoa johtavan ilmeiseen eturistiriitaan valtioneuvoston jäsenenä toimimiseen nähden. Edellytyksenä olisi lisäksi, että uuteen tehtävään tai toimeen siirtymisen voitaisiin katsoa vaarantavan yleistä etua ja luottamusta valtioneuvoston toimintaan. Sääntely korostaisi vaatimusta karenssin edellytysten täyttymisen tapauskohtaisesta harkinnasta ja asettaisi verraten korkean kynnyksen karenssin määräämiselle.

Lain soveltamisalaan kuuluvan henkilön olisi ilmoitettava aikomuksestaan siirtyä uuteen tehtävään tai toimeen perustettavaksi ehdotetulle karenssilautakunnalle, joka voisi laissa säädettyjen edellytysten täytyessä määrätä karenssin. Laki sisältäisi säännökset karenssilautakunnan asemasta sekä sen tehtävistä ja toimivaltuuksista.

Karenssin kohteena olevalla olisi oikeus valtioneuvoston jäsenelle maksettavaa palkkiota vastaavaan korvaukseen karenssia koskevalta ajalta. Oikeus korvaukseen olisi myös ilmoituksen antajalla siltä osin kuin asian käsittely karenssilautakunnassa on kestänyt yli kaksi kuukautta. Lain soveltamisalaan kuuluvalla henkilölle voitaisiin määrätä enintään 30 000 euron seuraamusmaksu, jos hän laiminlöisi uutta tehtävää tai tointa koskevan ilmoitusvelvollisuutensa taikka enintään 60 000 euron seuraamusmaksu, jos hän rikkoisi velvollisuutensa olla aloittamatta uutta tehtävää tai tointa hänelle määrätyn karenssin aikana.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutosta sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin ehdotetun seuraamusmaksun johdosta.

2. Arvio hallituksen esitysluonnoksesta ja vaikutusarvioinneista

2.1 Yleiset huomiot

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että esitysluonnoksessa kuvataan tiiviisti asian tausta, tavoitteet ja keskeiset ehdotukset. Ilmoitusvelvollisuuden soveltamisen ulkopuolelle jäävät tahot on kuvattu selkeästi. Esitysluonnoksen perusteella ei kuitenkaan saa käsitystä, sovelletaanko karenssia kaikkiin entisiin

valtioneuvoston jäseniin kaikissa tapauksissa esimerkiksi vaalikauden päättyessä, jos he siirtyvät uuteen tehtävään, jossa karenssisääntely tulee sovellettavaksi.

Arviointineuvosto katsoo, että nykytilan kuvauksessa voisi esittää konkreettisemmin, mitä mahdollisia ongelmia sääntelyn puuttumisesta on aiheutunut tai voi aiheutua.

Arviointineuvosto katsoo, että vaihtoehtojen käsittely tavoitteen saavuttamiseksi on puutteellinen. Esitysluonnoksessa esitetyn kansainvälisen vertailun perusteella käytännöt vaihtelevat eri maissa. Esitysluonnoksesta ei ole pohdittu riittävästi esimerkiksi sopivan karenssiajan pituutta, etenkin niissä tilanteissa, joissa valtioneuvoston jäsenellä on salassa pidettävää valtion turvallisuuteen liittyvää tietoa. Lisäksi esitysluonnoksesta jää epäselväksi, onko karenssilautakunnan tai soveltamisalan laajuuden osalta mietitty muita vaihtoehtoisia toteuttamistapoja.

Arviointineuvosto katsoo, että kappaletta ulkomaisesta lainsäädännöstä tulisi täydentää. Esitysluonnoksessa on kuvattu muiden maiden sääntelyä informatiivisesti, mutta siitä ei selviä, ovatko muiden maiden ratkaisut vaikuttaneet Suomen sääntelyyn. Esitysluonnoksessa tulisi myös mahdollisuuksien mukaan tarkentaa, onko muiden maiden sääntelyn toimivuudesta saatu sellaisia kokemuksia, jotka olisivat Suomen kannalta hyödyllisiä.

2.2 Taloudelliset vaikutukset

Arviointineuvosto katsoo, että vaikutuksia julkiseen talouteen on arvioitu riittävästi. Esitysluonnoksesta ilmenee hyvin, että suorat vaikutukset julkiseen talouteen ovat hyvin vähäisiä.

Arviointineuvosto toteaa, että esitysluonnoksessa on kuvattu lyhyesti markkinoiden toimintaa ja tasapuolisuutta parantavia vaikutuksia. Esitysluonnoksessa ei käsitellä, voiko ehdotus vaikuttaa yritysten halukkuuteen rekrytoida entisiä valtioneuvoston jäseniä.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksen perusteella saa riittävän käsityksen karenssista saatavan korvauksen suuruusluokasta sekä hyvityksen määrästä perusteettoman karenssin ajalta.

2.3 Viranomaisvaikutukset

Viranomaisvaikutusten käsittely rajautuu pääosin karenssilautakuntaan. **Arviointineuvosto katsoo**, että viranomaisvaikutuksia on käsitelty riittävästi.

2.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Arviointineuvosto kiinnittää huomiota, että yhteiskunnallisissa vaikutuksissa tulisi keskittyä kuvaamaan ehdotusten vaikutuksia. Nyt kappaleessa on myös muutakin kuin vaikutusarviointia koskevaa tekstiä.

Esitysluonnoksessa voisi pyrkiä konkretisoimaan, miten ehdotus vaikuttaa yhteiskuntaan, paraneeko esimerkiksi luottamus hallintoon, väheneekö korruptio tai korruption riskit.

Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksesta jää epäselväksi vaikutukset valtioneuvoston jäsenen oikeusturvaan. Esitysluonnoksesta ei riittävästi selviä, kuinka pitkäksi ajaksi karenssiin liittyvä prosessi tosiasiallisesti voi muodostua lyhimmillään tai pisimmillään. Esitysluonnoksessa tulisi konkretisoida karenssin pituutta ja korvauksen suuruutta erilaisissa tilanteissa esimerkein, etenkin silloin, jos karenssi riitautetaan.

Arviointineuvosto pitää puutteena, että esitysluonnoksessa ei ole arvioitu ehdotuksen vaikutuksia perusoikeuksiin. Esitysluonnoksessa tulisi yksilöidä ne perusoikeudet, joihin esitys vaikuttaa ja selvittää perusoikeusvaikutukset. Sääntämisyjärjestyksen perusteluissa esitetty kuvaus ei korvaa perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia.

Esitysluonnoksen mukaan lain soveltamisalaan kuuluvalle henkilölle voidaan määrätä enintään 60 000 euron seuraamusmaksu, jos hän rikkoisi velvollisuutensa olla aloittamatta uutta tehtävää tai tointa hänelle määrätyn karenssin aikana. **Arviointineuvosto katsoo**, että esitysluonnoksessa tulisi vielä arvioida, mitä vaikutuksia voi olla sillä, että seuraamusmaksua tai muuta seurausta ei voida määrätä uudelleen, jos rikkomus jatkuu. Rahallista sanktiota voisi lisäksi suhteuttaa johonkin muuhun sanktioon, mainehaittaan tms., jolloin sanktion merkitys kirkastuisi paremmin.

3. Lainsäädännön arviointineuvoston lausuma

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu valtioneuvoston kanslialle hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi valtioneuvoston jäsenen tehtävään liittyvästä karenssista sekä laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (hankenumero: VNK001:00/2020), jonka valtioneuvoston kanslia toimitti arviointineuvoston käyttöön sähköpostitse 17.6.2022. Lausunto on julkinen.

Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa osittain säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjetta. Arviointineuvosto suosittelee, että esitysluonnosta korjataan neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.

Helsingissä 7. heinäkuuta 2022

Leila Kostainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Annika Collin

Erityisasiantuntija, arviointineuvoston sihteeri

Meri Virolainen

Arviointineuvos, arviointineuvoston sihteeri

Yhteystiedot:

Valtioneuvoston kanslia
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
vnk.fi
p. 0295 16001

Liite 1 Arviointineuvoston käyttämät standardilausumat

1. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos täyttää säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjeen vaatimukset. Arviointineuvostolla on vain vähäisiä lisäysehdotuksia esitysluonnokseen.
2. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos vastaa pääosin säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjetta. Arviointineuvosto suosittelee, että hallituksen esitystä täydennetään neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.
3. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos noudattaa osittain säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjetta. Arviointineuvosto suosittelee, että esitysluonnosta korjataan neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.
4. Arviointineuvosto katsoo, että hallituksen esitysluonnos on puutteellinen säädösehdotusten vaikutusten arviointiohjeen näkökulmasta. Esitysluonnosta tulee korjata neuvoston lausunnon mukaisesti ennen hallituksen esityksen antamista.
5. Arviointineuvosto katsoo, että esitysluonnoksessa on merkittäviä puutteita. Esitysluonnoksen pohjalta ei todennäköisesti pysty muodostamaan riittävää ja perusteltua käsitystä esityksestä, eikä sen taloudellisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Ilman puutteellisuuksien korjaamista on vakavasti harkittava, voiko esityksen antaa eduskunnan käsiteltäväksi. *

* Viimeinen virke voidaan jättää pois niissä tilanteissa, kun esitystä ei käytännössä voida vetää pois.